

Анатолій Васильович МОВЧАН,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ, Львів, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Протидія корупції в Україні є одним із найважливіших державних завдань. З моменту проголошення незалежності України корупція розглядається як пряма загроза національній безпеці, стабільності та економічному зростанню держави. Негативні наслідки корупції полягають у тому, що вона розмиває такі важливі конституційні засади, як принципи соціальної справедливості та рівності всіх перед законом. Корупція підриває довіру людей до влади, дискредитує ринкові механізми розвитку конкуренції та запобігання монополізму в економіці, сприяє лобіюванню законодавчих і нормативних актів, масштабним зловживанням і злочинності.

У Законі України «Про запобігання корупції» корупція визначається як використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1].

Існуючі форми корупції та ймовірні ризики виникнення нових її форм зумовлені широким колом об'єктивних і суб'єктивних причин, що є характерними для умов кардинальних політичних і соціально-економічних перетворень у суспільстві та державі. Серед таких причин поширеності корупції в Україні можна визначити наступні: психологічні втрати перехідного періоду в житті суспільства; становлення нової державності й руйнування старої; перерозподіл державної власності; тінізація економіки; кризові економічні явища; зменшення надходжень до державного бюджету; незавершеність формування правового поля в Україні; незадовільний стан протидії злочинності; прорахунки у кадровому забезпеченні інституту управлінської ланки в органах державного управління.

Одне з центральних місць у загальнодержавному механізмі протидії корупції посідають правоохоронні органи, які здійснюють свої повноваження відповідно до чинного законодавства (органи прокуратури, у т.ч. антикорупційна прокуратура, Національна поліція, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Державне бюро розслідувань (за умови його запуску), інші правоохоронні органи України).

За офіційними статистичними даними, правоохоронними органами за 2016 рік складено і направлено до суду 2994 протоколів про адміністративне корупційне правопорушення (проти 2147, або в 1,4 рази більше, ніж за 2015 рік).

За результатами судового розгляду протоколів до адміністративної відповідальності притягнуто 1900 осіб, закрито 765 адміністративних справ, у т.ч. 393 – за відсутністю події і складу правопорушення. Із числа притягнутих до адміністративної відповідальності за скоєння корупційного правопорушення із займаної посади звільнено лише 24 особи.

За цей же період викрито 2175 корупційних кримінальних правопорушень (проти 2493, або на 12,8 % менше, ніж за 2015 рік).

За результатами розслідування скеровано до суду з обвинувальним актом 2130 кримінальних проваджень про корупційні діяння стосовно 1974 осіб. За вчинення корупційних правопорушень засуджено 492 особи, виправдано 33 [2].

Зважаючи на те, що корупція глибоко проникла в державний апарат та правоохоронні органи, держава створює відповідні центральні органи зі спеціальним статусом та правоохоронні органи з протидії корупції.

Як свідчить зарубіжний досвід, найбільших досягнень у реалізації антикорупційного законодавства вдалося отримати в тих країнах, де були створені незалежні спеціалізовані органи з протидії корупції.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції визначено: органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [1].

Однак діяльність цих органів стикається з низкою проблем, пов'язаних з відсутністю законодавчого закріплення координації їх діяльності, не розроблені системні підходи стосовно діяльності суб'єктів протидії корупції та їх взаємодії з громадянським суспільством у цій сфері, відсутнє концептуальне бачення організаційно-правового забезпечення протидії корупції. Залишаються актуальними проблеми підготовки фахівців для правоохоронних органів України, орієнтованих на боротьбу з організованою злочинністю і корупцією.

Крім того, затягується запуск Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів й Державного бюро розслідувань, які також мають грати важливу роль у запобіганні корупції в Україні.

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та з управління активами, на які накладено арешт або які конфісковано у кримінальному провадженні.

Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції.

Покращання ефективності протидії корупційним проявам є також одним із основних зобов'язань, взятих Україною у рамках співпраці з міжнародними фінансовими та іншими організаціями.

Реформування системи забезпечення протидії корупції є одним із визначальних напрямів на шляху до її подолання. З цією метою пропонується здійснити наступні заходи:

- започаткування багатоцільової системи протидії корупції;
- удосконалення діяльності Національного агентства із запобігання корупції;
- забезпечення ефективної перевірки е-деклараций високопосадовців та оперативне реагування на виявлені порушення;
- обрання керівництва та запуск Державного бюро розслідувань, яке буде протидіяти корупції в структурах правоохоронних органів;
- запуск Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;
- удосконалення діяльності фінансової розвідки (фінмоніторингу);

Список бібліографічних посилань

1. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
2. Статистика: [Звіти про стан протидії корупції] // Міністерство внутрішніх справ України: офіц. сайт. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/274_Statistika.htm (дата звернення: 07.02.2017).
3. Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні: наук.-аналіт. доп./В. І. Литвиненко, П. Я. Пригунов та ін.; за заг. ред. В. І. Литвиненка. Київ: Персонал, 2016. 89 с.
4. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії: монографія. Київ: Юрид. думка, 2004. 400 с.

– спрощення процедури податкової звітності та сплати податкових і неподаткових платежів;

– посилення вимог до діяльності контрольно-наглядових органів, подальше скорочення кількості необхідних ліцензій, дозволів, патентів;

– розмежування повноважень органів державної влади щодо надання адміністративних послуг та виконання контрольно-наглядових чи інспекційних функцій;

– остаточна відмова від негрошових форм розрахунків у господарському комплексі України;

– забезпечення прозорості процесів приватизації, а також здійснення державних закупівель та проведення тендерів і аукціонів;

– розвиток електронного урядування;

– реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування з метою забезпечення її професійності;

– залучення населення до створення громадських організацій у протидії корупції;

– формування системи підготовки фахівців з антикорупційної діяльності та проведення антикорупційної освіти в системі підготовки фахівців усіх спеціальностей [3, с. 13–14].

На нашу думку, зменшення передумов корупції, підвищення соціальної ціни державної служби (престиж, соціальна забезпеченість) та збільшення ризику вчинення корупційного діяння, – це ті складові, які є підґрунтям антикорупційної політики. Саме такі напрями протидії корупції були визначальними в ряді зарубіжних країн (Сінгапур, Польща), які, за визнанням міжнародної спільноти, досягли значних успіхів у цій сфері [4].

Отже, проблема протидії корупції є актуальною з огляду на значну увагу суспільства до цієї діяльності, високий рівень недовіри до суб'єктів владних повноважень та високу латентну корумпованість службових і посадових осіб.

Одержано 08.02.2017